

POLITIET

Det Kongelige Justis- og Politidepartement
v/Knut Erik Sæther
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Deres referanse
201003640 ES
AIK/BI/bj

Vår referanse
DL201009738

Dato
05.04.2011

Høring - etterkontroll av utvidelsen av fremstillingsfristen for fengsling

Vi viser til direktoratets mail 8. desember i fjor, vedlagt bl.a. Justisdepartementets høringsbrev datert 1. desember 2010 angående evaluering av lovendringen mht utvidet, men absolutt frist for fengslingsfremstilling. Departementet har i et høringsnotat datert desember 2010 vurdert om hensikten med lovendringen som trådte i kraft 1. juli 2006 er innfridd. Denne evalueringen var en forutsetning ifm loveendringen. Dessuten fremmes det i notatet forslag til å endre reglene.

Hensikten er oppnådd

Høringsnotatet vurderer det, i forhold til forskjellige statistikker mv, slik at hensikten med lovendringen kan synes å være oppnådd, selv om det er vanskelig å "bevise" dette. Således bemerkes det på side 5 at tendensen mht lengre fengslingsperioder (for de som faktisk blir fengslet) er forenlig med intensjonen bak endringen i fremstillingsfristen. På side 8 vises til at det oppnås medhold i retten i flere saker, noe som også er en utvikling som samsvarer med intensjonen bak lovendringen. Fra side 12 redegjøres for en undersøkelse, hvorefter hovedinntrykket er at flere løslates av politiet (i stedet for å bli fremstilt) enn tidligere og at sakene nå er bedre opplyst enn tidligere.

Kort sagt inneholder ikke departementets vurderinger og konklusjoner mht effekten av lovendringen noe som gir grunn til bekymring, men derimot et inntrykk av at lovendringen i det store og hele har virket etter intensjonen.

Forslag om innstramming

Til tross for en tilsynelatende positiv konklusjon ifm evalueringen, fremmer departementet allikevel et forslag om å stramme inn reglene. Forslaget innebærer muligens at det som opprinnelig var en endring i retning av en utvidelse av tidsrammene til slutt ender med et regelverk som er mer restriktivt enn noensinne. Dersom loven endres i tråd med forslaget vil vi få en ny absolutt og ufravikelig frist som er kortere enn vi tidligere har hatt, i og med at den nå skal være ufravikelig. Dette står i kontrast til de opprinnelige tanker ifm

Oslo politidistrikt

lovendringen, og i kontrast til den konklusjonen departementet trekker i høringsnotatet mht at lovendringen synes å ha virket i tråd med hensikten.

Vi kan ikke se at det foreligger noe problem som er avdekket ifm evalueringen. Vi mener videre at en lovendring i tråd med departementets forslag bør kreve en bedre begrunnelse enn det som er gitt og i alle tilfelle at ulemper med forslaget bør utredes og redegjøres for før forslaget kan vurderes.

Forholdet til EMK

Høringsnotatet bruker forholdsvis stor plass på å vurdere innholdet i EMK artikkel 5 nr 3, og vi forstår det derfor slik at det er hensynet til EMK som har gjort at departementet igjen vurderer å endre straffeprosessloven – denne gangen delvis tilbake. Vi har vanskelig for å se at EMK tilsier en slik endring. Det som springer i øynene er at EMK ikke er endret i løpet av perioden som har gått siden lovendringen. Både artikkelens ordlyd og de avgjørelser som har fortolket innholdet av artikkelen, er tilsvarende i dag som da prosessloven ble endret. Det er altså ingen ytre omstendigheter som tilsier at det er naturlig å ta opp denne problemstillingen, eller, om så gjøres, å vurdere rettsituasjonen annerledes nå. Vi mener f.eks. at det er lite treffende når departementet problematiserer at vi skal ligge ”helt i ytterkant av hva EMK tillater”. EMK vil tilsa at det går en grense mellom to kryssende hensyn. Og der hvor den grensen går, bør den gå. Vi kan ikke se at det er riktig, mer i dag enn ved lovendringen i 2006, at vi bør etablere en egen grense et stykke fra EMK-grensen i én av retningene. Det er etter vårt syn ikke slik at vi blir ”flinkere” i forhold til EMK ved å sette ”ekstra strenge” kriterier for oss selv, idet disse grensene eksisterer når to hensyn skal avveies i forhold til hverandre. En hensiktsmessig og trygg straffeprosess for å beskytte samfunnet mot kriminalitet er også viktig.

Absolutt frist

I høringsnotatet (side 24) uttales at ”*Straffeprosesslovens §183 bør [...] inneholde en absolutt frist for fremstilling*”, uten at dette utdypes nærmere. Regelen som ble valgt i straffeprosessloven av 1981 var (til 2006) en annen, og dette valget hadde gode grunner for seg. Den absolutte fristen medfører at det er påregnelig at svært skadelige løslatelser kan skje, riktignok ved sjeldne anledninger. Men nettopp derfor er det heller ikke stort behov for lovens absolutte valg.

Det er for øvrig ufravikeligheten som medfører at departementets forslag om innstramming til to dager innebærer at man da i realiteten får et regelverk som er strengere enn vi noensinne har hatt tidligere. Altså som et resultat av en lovendring med det motsatte utgangspunkt. Dette kan fremstå som noe paradoksalt.

Pedagogisk virkemiddel (politiarrest / fengsel)

I høringsnotatet begrunnes også forslaget med at det vil være en ”*pedagogisk og administrativ*” fordel om fristene for fremstilling faller sammen med fristene for overføring fra politiarrest til fengsel, og at ”*risikoen for et ubeldig samspill mellom overføringsfristen og fremstillingsfristen*” tilsier at man ikke bør fortsette med tredagersfristen.

Vi finner ikke dette overbevisende. Hva som menes med ”administrativ fordel” forstår vi ikke, og kommenterer ikke ytterligere. Vi er også usikre på hva departementet sikter til med ”samspillet” mellom de to fristene. Det som er realiteten er at det ikke er behov for pedagogiske virkemidler for å få overført de pågrepne/fengslede innen fristen. Politiet har all

mulig motivasjon for å få til det. Det som mangler er disponible varetektsplasser i fengslene.

Vi minner også om at 2-dagers fristen for å overføre til fengsel er en *instruks* fra departementet – primært til kriminalomsorgen om å disponere kapasiteten for å ta høyde for å kunne ta imot varetektsfengslede innen fristen. Denne instruksjonen har i de senere årene blitt endret, og kan bli endret igjen. Det vil kanskje i alle tilfelle være litt uheldig å knytte en *lovbestemmelse* til den *nåværende* versjon av en slik instruks.

Oppnevning av forsvarer

Departementet antar at ordningen med umiddelbar oppnevning av forsvarer bør opprettholdes, og uttrykker at en forsvarer kan bidra til at den pågrepne blir løslatt før fremstillingsfristen går ut og at en politiforklaring *”letter lar seg gjennomføre på en måte som gir mer korrekte forklaringer.”*

Det er imidlertid flere problemer med ordningen, som vi ønsker å gjøre departementet oppmerksom på. Vi ser nok dessverre heller ikke i praksis den store verdien med ordningen, men det er naturligvis ikke et viktig poeng for oss å oppheve ordningen.

I realiteten er hovedregelen at en slik ”haste-oppnevnt” forsvarer ikke har noe å gjøre. Normalt vil jourhavende adjutant (i løpet av kvelden/natten) ønske et avhør av vedkommende før det tas stilling til fortsatt pågrepelse, jfr også strpl §180. Så foretas beslutningen, som medfører at plikten til å oppnevne forsvarer oppstår. Vi kan i praksis vanskelig se for oss en situasjon, slik departementet skisserer, at en forsvarer på dette stadiet skulle komme inn og gjøre noe som fører til at påtaleansvarlig ombestemmer seg, og beslutter løslatelse. Og det skjer i praksis heller ikke. Noen ganske få forsvarere vil komme til klienten i løpet av natten, og i noen av disse tilfellene hender det at advokaten henvender seg om praktiske ting (”Kan min klient få medisiner sine?”, etc – dvs ting som er ivaretatt i arrestens rutiner.) Når det gjelder stimuli i forhold til avhør er den vanligste effekten av forsvarerkontakt i så måte (hvis det er noen) at den angjeldende etter å ha snakket med forsvareren ikke (lenger) ønsker å forklare seg.

Hovedregelen ellers er at det er retten som oppnevner forsvarer for siktede. Og i utgangspunktet er det ikke helt uproblematisk at politiet har en rolle mht å oppnevne forsvarer. Det finnes ingen jourlister for dette, men i Oslo har vi valgt (med noen tilpasninger) den ordinære jourlisten for forsvarere ved tingretten. Det er viktig at vi ikke på noen måte skal ha noen innflytelse på hvem siktede velger, og vi har derfor internt forsøkt å lage så ”firkantede” regler for oss selv som mulig. Dette for å forbygge den iboende konflikten som ligger i at politi/påtale skal ha noen rolle eller innflytelse når det gjelder forsvarer, slik de nåværende regler forutsetter utenfor tingrettens kontortid.

Det at det ikke foreligger noe som forplikter advokater til å stå til disposisjon for slike oppnevninger er også i seg selv et problem for oss. Tingretten ønsker minst mulig av arbeidet med disse haste-oppnevningene, og har i Oslo erklært at man ”i denne sammenheng” ikke har ”kontortid” til lenger enn 14:00. Det betyr at den som primært skal oppnevne forsvarere sjeldent vil gjøre det, idet disse situasjonene i all hovedsak oppstår utenfor den tiden tingretten er villig til å oppnevne (for det meste om natten). Før jourhavende adjutant i en slik situasjon oppnevner en forsvarer må det avklares om vedkommende forsvarer ønsker/kan bli oppnevnt. Men er det helt greit å ringe advokater

klokken 03:00 om natten for å høre om de ønsker å bli oppnevnt? Reglene forutsetter i realiteten dette, men mange kvier seg for dette.

Vi har, som nevnt, ingen prinsipielle innvendinger mot "haste-oppnevning" av forsvarer, selv om vi nok ikke ser den store verdien i praksis. Derimot ønsker vi å reise spørsmålet om bestemmelsen kan utformes slik at den i løpet av kveld/natt suspenderes slik at politiet får plikt til å begjære forsvarer oppnevnt av tingretten umiddelbart (dvs så snart tingretten "åpner"). En slik regel vil fjerne det betenkelige ved at politiet har noen rolle her, og således fjerner politiets plikt til å gå inn i en annen rolle, samtidig som det i realiteten/i praksis neppe vil være andre prinsipielt betenkelige sider ved dette ut fra et rettssikkerhetsaspekt.

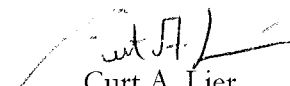
Konklusjon

Oslo politidistrikt anbefaler at evalueringen tas til etterretning, og at bestemmelsene i straffeprosesslovens §183 ikke endres.

Vi ber om at bestemmelsene om "haste-oppnevning" av forsvarer (påtaleinstruksens kap 9a) endres slik at forsvarer oppnevnes umiddelbart *av retten*.

Vi påpeker at problemet med manglende overføring til fengsel innen to dager utelukkende er et problem med å få fengselet til å ta imot innen fristen, og løsningen på dette problemet følgelig må finnes her.

Med hilsen

Curt A. Lier
Seksjonssjef

Saksbehandler:
Jostein Bakke
Tlf: 22669363